

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучы балалар өчен
татар теленнән республика олимпиадасының
муниципаль туры сораулары жаваплары
2017-2018 уку елы. 11 нче сыйныф**

Үткәрү вакыты - 180 минут
максималь балл - 80

I. Тестлардан берәр дөрес җавапны билгеләгез.

1. Жөмлэдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүздәге аваз үзгәреше дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

*Көзге салкын яңгыр, кемгәдер ачулангандай, тәрәзәгә бәрә, әйтерсең лә тышта калган юлчы жылы **фатирга** кертүеңне үтенә.* (И.Нәбиуллин)

- а) протеза;
- ә) эпентеза;
- б) эпитеза;
- в) апокопия.**

2. Жөмлэдәге ябык иҗекләрнең саны дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Ап-ак ашъяулык ябылган буш өстәлләрне читләтеп, Бәхтияров студент әйткән суляк түргә узды. (М.Насыйбуллин)

- а) 18;
- ә) 20;
- б) 21;**
- в) 23.

3. Жөмлэдәге алынма сүзләр дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Хәер, сакчылар гына түгел, очкыч тәгәрмәчләре тәгәрәүдән туктап, бер сәгать үтәр-үтмәс, полк штабына әйләнгән землянкаларда да йокламыйлар әле. (Ш.Рәкыйпов)

- а) полк, штабы, землянкаларда;
- ә) хәер, сәгать, полк, штабы, землянкаларда;**
- б) хәер, сәгать;
- в) хәер, очкыч, сәгать, полк, штабы, землянкаларда.

4. Шигырьдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүзләрнең атамасы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

*Шунда беренче тапкыр
Очраттым мин **балтырган**.
Белмәгәндә, мине көтеп
Көпиәсендә **бал торган**.* (Ш.Галиев)

- а) саф лексик;
- ә) омофоннар;**
- б) омографлар;
- в) омоформалар.

5. Жәмләдәге ясалма сүзләр дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Яңгыр шыбырдаганы жсанга тия, эре тамчылар калай тәрәзә төбенә шулкадәр каты килеп төшә ки, ул гел башка сугып торган кебек шакылдый: тып та тып, тып та тып. (И.Нәбиуллин)

а) шыбырдаганы, тамчылар, шулкадәр, шакылдый;

ә) тып та тып, тып та тып;

б) шыбырдаганы, тамчылар, шакылдый;

в) шулкадәр.

6. Жәмләдәге аваз ияртеменең төзелеше дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Ул барында да тузанга болай рәхәтләнеп, лап-лоп итеп баса алмыйсың, өстәл янында аягыңны селкетеп тә утыра алмыйсың. (Р.Фәизов)

а) ялгызак;

ә) парлы;

б) кабатланып килгән;

в) өч компонентлы.

7. Жәмләдәге кисәкчәләр дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Тик дөнъядагы иң ачык төс итеп һәркем үз әнисенең күзләре төсен күрәдер. (Р.Мингалим)

а) тик;

ә) тик, иң;

б) иң, һәр, -дер;

в) иң, -дер.

8. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүзгә морфологик анализ дәрәс ясалган рәтне билгеләгез. (2 балл)

Үлән өстеннән мүкәләп барсаң, күзне камаштырып, җәңгә җәңгәгә килеп чыга. (Г.Ахунов)

а) киләчәк заман хикәя фигыль, затланышлы, төп юнәлештә, барлыкта, II зат берлек санда, тамыр;

ә) шарт фигыль, затланышлы, кайтым юнәлешендә, барлыкта, II зат берлек санда, тамыр сүз;

б) шарт фигыль, затланышлы, төп юнәлештә, барлыкта, II зат берлек санда, тамыр сүз;

в) шарт фигыль, затланышсыз, төп юнәлештә, барлыкта, II зат берлек санда, тамыр сүз.

9. Жәмләдәге ияләр дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Бу якты җиребез, ай-кояшлы, йолдызлы күк, серле галәм – һәммәсе дә әниләр йөрәгә белән җылытылып, яктыртылып калган. (Ф.Садриев)

а) җиребез, күк, галәм, һәммәсе;

ә) җиребез, ай-кояшлы, күк, галәм;

б) җиребез, күк, галәм, әниләр;

в) җиребез, күк, галәм.

10. Л.Ихсанова ижатыннан тупланган мисаллар арасынан инверсия (кире сүз тәртибе) чагылыш тапкан жөмлөнө билгеләгез. (2 балл)

- а) Чишмә янында да ялгыз шомырт агачы үсә.
- ә) Ул инде бик карт агач.
- б) Берсен дә онытмаган, бер ишен дә калдырмаган!
- в) Күр инде тау битендәге ул агачларны!**

11. Иярчен жөмлөнөң төрө дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Өем минем яктырсын дип, ул элдердем шәмнәргә. (Л.Лерон)

- а) аналитик иярчен максат жөмлө;
- ә) синтетик иярчен максат жөмлө;**
- б) аналитик иярчен сәбәп жөмлө;
- в) синтетик иярчен сәбәп жөмлө.

12. Кушма жөмлөнөң төрө дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Аның сүзләре шундый ягымлы, шундый йомшак, жылы иде ки, врач ана сөйләшкән саен, баш авыртуы кими бара, баш эчендә янган ялкын сүрелә төшә, кулларга, аякларга жылы йөгәрә. (Р.Вәлиев)

- а) тиндәш иярүле күп иярченле катлаулы кушма жөмлө;
- ә) берничә төр иярүле күп иярченле катлаулы кушма жөмлө;**
- б) бер-бер артлы иярүле күп иярченле катлаулы кушма жөмлө;
- в) катнаш кушма жөмлө.

II. Башыгызны эшләтегез.

Сорауларга җавап языгыз. (10 балл)

Кайсы бәйләк сүз хикәя фигыль дә булып санала? КҮРӨ

Кайсы бәйләк сүз боерык фигыль дә булып килә? АША

Кайсы бәйләк рәвеш тә булып санала? СОҢ

Кайсы бәйләк сүз тартым белән төрләнгән кеше әгъзасына урын-вакыт килеше кушымчасы ялганып ясалган? ЭЧЕНДӘ

Кайсы бәйләк сүз кеше әгъзасына юнәлеш килеше кушымчасы ялганып ясалган? БАШКА

III. Теоретик бирем.

Сан сүз төркеме турында белгәннәрегезне языгыз. Фикерләрегезне мисаллар ярдәмендә дәлилләгез. Саннарның дәрәс язылышы белән бәйлә кагыйдәләргә искәртеп китәргә онытмагыз. (10 балл)

IV. Гамәли-ижади бирем.

Әни сөртә иртән көзгеләрне,

Уйчанланып кала күзләре:

Еллар инде узган,

Хәтер сандыгыннан

Йөгереп үтә яшьлек эзләре. (Р.Акъегет)

1. *Йөгереп* сүзенә фонетик анализ ясагыз. (5 балл)
2. *Уйчанланып* сүзенәң мәгънәле кисәкләрен билгеләгез. (5 балл)
3. *Иртән, инде, узган, яшьлек* сүзләренә морфологик анализ ясагыз. (8 балл)
4. Жөмләнең баш кисәкләрен һәм компонент чикләрен билгеләгез, схемасын сызыгыз, жөмлөгә билгеләмә бирегез. (8 балл)
5. Әлеге тема белән бәйле фикерләрегезне 12-15 жөмлэдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (10 балл)

Текст язуга таләпләр:

- текст төзелеше (башлам, төп өлеш, йомгаклау);
- жөмлөләр дәрәс, төзек булырга тиеш;
- язма телнең бай, сурәтле булуына игътибар итәргә;
- орфографик грамоталылыкка игътибарлы булырга.